

Bilaga 5

Arbetspaket 3

-Utveckling av strategier för Social license to operate (SLO)
anpassade för accelererad omställning i branschen

Arbetspaketledare:

Maria Magdalena Holmgren (Management in Motion AB) / KTH

Medverkande:

Codesign, NCC, RISE, Styrgruppen

Innehållsförteckning

1. Introduktion
2. Systeminnovation kräver samverkan och 'social license to operate'
3. Hållbar omställning, nyckeltal och indikatorer
4. Bristande insikt påverkar innovations- och omställningskapacitet
5. Strategier för accelererad hållbar omställning genom 'social license to operate'
6. Aktiviteter genomförda inom AP3

1. Introduktion

Arbetspaket 3 (AP3) fokuserar på att skapa förutsättningar för systeminnovation genom analys och strategier för 'social license to operate' anpassad till accelererad omställning längs värdekedjan:

- identifiera kritiska hållbarhetsfaktorer, bidra till hantering av risker och målkonflikter relaterade till omställning,
- stärka bolagens förtroendekapital, legitimitet och samhällsacceptans,
- utveckla inkluderande processer vilka ökar bolagens humankapital, samsyn och relationer med omvärlden samt
- bidra till kompetensförsörjning, innovationskapacitet och förändringsberedskap.

2. Systeminnovation kräver samverkan och 'social license to operate'

Merparten av hållbarhetsmålen med underliggande indikatorer i FN:s Agenda 2030 för hållbar utveckling berör mänsklig välfärd. Agendans genomförande är beroende av ett nära samarbete mellan civilsamhälle, politik, akademi och privat sektor. Även om hållbarhetsmålen inte är juridiskt bindande för företag, är agendan beroende av näringslivet som driver tillväxt, sysselsättning och innovation. SDG 8: "Att främja inkluderande och hållbar ekonomisk tillväxt, sysselsättning och anständigt arbete för alla" utgör ryggraden i Återhus arbete att skapa förutsättningar för systeminnovation genom analys och strategier för 'social license to operate' anpassad till accelererad omställning (AP3).

Hållbarhet är ett holistiskt koncept som inte kan hanteras i fragment. Såväl systeminnovation som hållbar omställning bygger på tillit, engagemang och legitimitet – 'social license to operate'. Hållbar omställning kräver internationellt samarbete och är högsta prioritet bland globala organisationer; bara för att nämna ett urval av de internationella initiativ som påverkar utvecklingen av systeminnovationen Återhus; FN:s Agenda 2030, FN:s Global Compact, FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter, OECD:s riktlinjer för multinationella företag, EU:s Green deal, taxonomin och det kommande direktivet Corporate Sustainability Due Diligence. Dessa initiativ riktar sig till företag i syfte att göra internationella principer kring arbetsrättsliga frågor, korrruption, miljö

och mänskliga rättigheter till en integrerad del av bolagens strategi, kultur och dagliga verksamhet. Transparens är ryggraden i ett företags hållbarhetsarbete – och det är här Environment, Social and Governance (ESG) kommer in. Robusta, jämförbara data krävs såväl för att stödja företagens åtaganden som för att motverka 'green washing'.

Bygg- och anläggningssektorn behöver samverka, digitalisera och skala upp innovationer som möjliggör nya former av partnerskap mellan akademi, näringsliv och civilsamhälle. Globalisering och ökad komplexitet kräver kapacitet för systeminnovation, detta berör i högsta grad möjligheten att implementera Återhus-processen i byggsektorn: Tillämpad forskning, innovationer och digitalisering kan bidra till att identifiera risker och möjligheter i verksamhet och leverantörsled samt till att möta branschens stora hållbarhetsutmaningar. Detta kräver i sin tur ökade och långsiktiga investeringar i digitalisering, statistisk kapacitet, FoU, utbildning och kompetensutveckling.

3. Hållbar omställning, nyckeltal och indikatorer

År 2022 blev Sverige det första landet som tillkännagav sin avsikt att sätta ett nationellt mål för att begränsa s.k. importerade CO₂-utsläpp. Detta ligger väl i linje med initiativ som Fossilfritt Sverige med bibehållen konkurrenskraft där branscherna – däribland cement-, betong-, bygg- och anläggningsbranscherna - utvecklar och implementerar sina färdplaner tillsammans med akademi och civilsamhälle.

För att säkerställa konkurrensfördelar är det av yttersta vikt att branschen mäter sin verksamhet utifrån vetenskapligt baserade indikatorer och nyckeltal. Industri, akademi och samhälle behöver gemensamt säkerställa ramverk som erbjuder jämförbara, robusta referensdata. Lockelsen är stor att uppfinna nya indikatorer för Återhus-processen, men för att kunna skala upp innovationer krävs vetenskapliga indikatorer, internationella standards och referensdata - vi måste mäta, följa och kommunicera samma måttal för att kunna göra relevanta jämförelser och prioriteringar.

I förberedelserna inför toppmötet 2023 understryker FN fyra prioriteringar för att stävja negativa internationella socioekonomiska och miljömässiga spridningseffekter från utvecklade länder, bl.a. uppskalning av internationell utveckling och klimatfinansiering; tekniskt samarbete och SDG-diplomati; nationella mål och instrument för att hantera konsumtionsbaserade effekter på andra länder; övervakning och datasystem på internationell, nationell, bransch och företagsnivå i syfte att täcka hela leverantörskedjor som en integrerad del av hållbarhetsrapporteringen.

Utöver miljö- och klimatdata behöver vi utveckla nyckeltal för socialt hållbar och inkluderande ekonomisk tillväxt och främja evidensbaserade hållbarhetspolicyer och åtgärder. Nyckeltalen i internationella standarder utgör en absolut minimigrund för mänskliga rättigheter, rättvisa arbetsvillkor, ansvarsfullt företagande och social stabilitet. Det finns ingen miljöpåverkan utan social påverkan – även om påverkan kan ske långt borta i komplexa, globala leverantörsled och vara osynlig för slutkunden. Det är de svagaste och redan marginaliserade grupperna som drabbas hårdast av såväl geopolitiska kriser, ekonomiska kriser som klimatkriser.

Tyvärr ger oseriösa entreprenörer bygg- och anläggningsbranschen ett oförtjänt dåligt rykte. Sektorn generellt har en del att fundera över vad gäller anklagelser om green washing, machokultur, fusk- och svartbyggen – branschen behöver gemensamt utmana den kultur som påverkar människors välbefinnande, hälsa och säkerhet negativt längs värdekedjan.

Arbetsmiljöverket har sedan 2018 granskat säkerheten i några särskilt utsatta branscher, däribland bygg- och anläggningsbranschen. Intervjuer som Dagens Eko gjort i slutet av oktober 2022 framhåller att det ofta är det systematiska arbetet som brister; att undersöka, bedöma och åtgärda risker i

leverantörsleden. Miljön på just byggarbetsplatsen gör den riskabel. Säkerheten och den sociala arbetsmiljön kan förbättras under såväl projektering, rivning/ demontering som byggskede. Det handlar om att

- införa sociala och miljömässiga hållbarhetskriterier vid val av aktörer i anbudsskedet,
- begränsa antal led av underentreprenörer,
- tydliggöra samarbetsformer i byggprojektet,
- klargöra hur kommunikation mellan olika aktörer ska underlättas,
- ställa krav på aktörernas säkerhetskultur, och på
- byggherrens egen styrning av och delaktighet i byggprojektet.

4. Bristande insikt påverkar innovations- och omställningskapacitet

Intressenter sätter alltmer press på byggbolagen för att de ska begränsa sin negativa inverkan på människor och planet, men förväntar sig även att de aktivt ska vara en del av lösningen på branschens mest akuta problem. Bristande insikt påverkar innovations- och omställningskapacitet inom såväl bolag, byggbranschen som samhället i sin helhet.

Många företag brottas med bristande tillgång till korrekta, robusta och uppdaterade hållbarhetsdata, vilket leder till svårigheter att integrera rätt information i beslutsfattandet. Utan tillgång till korrekta hållbarhetsdata är bolagens beslutsfattande troligen inte rättvisande, i värsta fall rent felaktigt. Bristande insikt hindrar bolagen att hantera såväl risker som möjligheter samt att engagera leverantörskedjor och affärspartners i innovation och i hållbar omställning. Därigenom utsätts bolagen för affärsrisker som kan påverka såväl vinst som industrins legitimitet och trovärdighet, 'social license to operate'.

Hållbarhetsrapporteringen hjälper bolaget att sätta de prioriteringar som krävs för att uppnå sociala och miljömässiga hållbarhetsmål. Detta genom att påvisa hur företaget bidrar till såväl positiva som negativa effekter för planeten, samhället och ekonomin.

Insamlingen av hållbarhetsdata sker fortfarande manuellt i de flesta företag oavsett bransch. Den årliga hållbarhetsrapporteringen kräver hundratals manuella timmar - att arbeta med ett tätare intervall skulle kräva enormt mycket tid. Här krävs digitalisering och automation av data byggda på internationella standarder och vetenskapligt baserade nyckeltal.

Förändringar i regelverk, som exempelvis EU-taxonomin, med flera innebär nya utmaningar för bolagen vad det gäller datainsamling, rapportering och strategisk styrning - de ansvarar för att integrera hela leverantörsled och materialströmmars påverkan i sin rapportering. Statistik visar att det ofta är skärpta regulatoriska krav som driver bolagens omställning.

5. Strategier för accelererad hållbar omställning genom 'social license to operate'

Företag som framgångsrikt implementerar affärsdrivna hållbarhetsinitiativ, når sina mål och transparent kommunicerar hur de bygger och upprätthåller värde, bibehåller sin resiliens även i samband med förändringar i lagstiftning och regelverk. Hållbarhet är redan kärnan i deras affärsmodell.

- Mänskliga rättigheter och anständiga arbetsvillkor respekteras och integreras i hela företagets verksamhet, leverantörsled, materialströmmar och affärsrelationer.
- Dialog och förtroendeskapande kommunikation med anställda, underleverantörer, myndigheter, investerare, samhällsaktörer med flera säkerställs genom etisk, effektiv och transparent styrning och uppföljning.
- Negativa effekter på klimat och miljö begränsas genom värdekedjan; som minskade utsläpp, minskad jungfrulig råvaruutvinning, ökat återbruk och återvinning.

- Möjligheter till extern finansiering inom innovation och hållbar omställning stärks, såväl vad gäller tillgång till offentlig finansiering som till grönt riskkapital för investeringar och projekt.
- Företaget skyddas från negativ påverkan på dess rykte, legitimitet och intäkter. Bolaget är fortsatt konkurrenskraftigt, attraherar och behåller kunder och nyckelkompetens samt stärker sina förutsättningar för samverkan, innovation och hållbar omställning.

6. Aktiviteter genomförda inom AP3

Utöver medverkan i Återhus AP-möten, styrgruppsmöten, konsortiemöten och forum lyfts nedan ett urval av de aktiviteter som genomförts inom AP3:

Kriterier för att säkerställa inkluderande samverkansprocesser i Återhus aktiviteter AP3 har utvecklat kriterier för att säkerställa normkritisk representation i syfte att säkerställa samverkansprocesser i breda aktörskonstellationer baserade på god representation och jämbördiga maktrelationer. Kriterierna implementerades efter beslut i styrgruppen i januari 2022 och tillämpas sedan dess i Återhus aktiviteter för att stärka branschens 'social license to operate'; bidra till att skapa medvetande och bred förankring inom branschen och i det omgivande samhället, frigöra kompetens, perspektiv och innovationskapacitet samt hantera och reducera risk vid sektorns omställning.

Workshop inom effektmålslogik

AP3 har utvecklat kriterier för samverkansprocesser, metodik och presentationsmaterial till den serie workshops som genomförts tillsammans med projektledning och konsortiets bolag som ett led i att integrera systeminnovation, hållbarhet och 'social license to operate' i aktörernas strategiska arbete och beslutsfattande kring återbruk av tunga byggnadsdelar i stor skala:

- Maj 2021, WS Effektmålslogik Fabege
- September 2021, WS Effektmålslogik Zengun
- Oktober 2021, WS Effektmålslogik Fabege
- Oktober 2021, WS Effektmålslogik Vasakronan
- Februari 2022, WS Effektmålslogik Codesign

Föreläsning vid KTH:s Arkitektshögskola

I maj 2022 föreläste M. Magdalena Holmgren och Jelena Mijanovic för studenter vid Skolan för arkitektur och samhällsbyggnad vid KTH; "Introduction to Social Sustainability and Systems Thinking". Föreläsningen syftade till att bidra till ny kompetens inom återbruk som del av relevanta högskoleutbildningar och yrkesutbildningar inom bygg- och fastighetsbranschen. Arkitektshögskolans uppdrag att utbilda och forska om framtidens samhälle; om hur städer, byggnader och infrastruktur ska utformas och byggas, om hur institutioner och regelsystem bör utvecklas för att ge en bra livsmiljö och goda utvecklingsbetingelser för näringslivet.

Gemensam workshop för kunskapsspridning mellan UD12 BETCRETE 2.0 och UD12 Återhus I februari 2022 modererade M. Magdalena Holmgren och Linus Brander (AP-ledare för AP3, AP4 och AP6) en workshop för konsortierna UD12 BETCRETE 2.0 och UD12 Återhus i syfte att diskutera samverkan mellan projekten och en möjlig gemensam återkoppling till Fossilfritt Sverige: "Hur arbetar aktörerna i UD12 BETCRETE 2.0 och UD12 Återhus med identifierade trösklar längs värdekedjan - med ökad legitimitet i branschen och samhällsacceptans i fokus?". Ett 40-tal aktörer från båda UD12-projekten deltog.

- Projekten introducerades av respektive projektledare, Katarina Malaga (RISE) och Jelena Mijanović (Codesign).

- Processer för systemomställning längs värdekedjan betong/bygg- och anläggning presenterades av Åsa Lindell (Älvstranden utveckling) och Louise Wall (NCC).
- Begränsad tillgång till betong - effekter på samhälle och näringsliv - Cementkrisens bakgrund, aktuella läge och troliga påverkan på branschens och samhällets klimatarbete presenterades av Malin Lövsjögård (Svensk Betong).
- Samverkan för optimering av återbruk/återvinning av betong - Hur implementera avfallstrappan för design/produktion/återbruk och återvinning? Presenterades av Linus Brander (RISE).

Intern workshop med särskilt fokus på val av indikatorer för Återhus – att bygga hus av hus; "Att mäta, följa och kommunicera hållbar tillväxt"

I maj 2022 modererade M. Magdalena Holmgren, Linus Brander och Linda Stafsing (AP-ledare för AP2c, AP3, AP4 och AP6) en intern workshop med fokus på att utveckla strategi för val av nyckeltal och indikatorer; att mäta, följa och kommunicera

- vetenskapligt baserade nyckeltal,
- internationella initiativ och standards samt
- robusta referensdata i överensstämmelse med Agenda 2030, EU:s taxonomi samt Environment, Social and Governance (ESG).

Återhus slutkonferens Building from Buildings

I november 2022 föreläste Maria Magdalena Holmgren vid Återhus slutkonferens om samverkan, systeminnovation, risker och möjligheter längs värdekedjan bygg- och anläggning samt strategier för accelererad omställning; "Social responsibility is corporate sustainability - securing innovation capacity in the building and construction sector".